

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. אלו נערות שיש להן קנס.....1
- ב. הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד.....2
- ג. הבא על אחותו ... ועל הנדה יש להם קנס אף על פי שהן בהכרת אין בהן מיתת בית דין 3
- ד. קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר.....3
- ה. קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתיבגר יש לה קנס.....4
- ו. בא עליה ומתה פטור.....4
- ז. אשה הראויה לקיימה.....5

דף כט.

א. אלו נערות שיש להן קנס

נאמר בפרשת משפטים (שמות כב פסוק טו – טז) וְכִי יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה וְגו' כָּסֶף יִשְׁקַל כְּמִהַר הַבְּתוּלָה. נצטוינו בזה¹ שמי שפיתה בתולה קונסין אותו משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק.

נאמר בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק כח – כט) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ נֶעֱרַר בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְתִפְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצָאוּ: וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנֶּעֱרָר חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְגו' נצטוינו² בזה שמי שאנס נערה בתולה, קונסים אותו לשלם משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק, וקנס זה של מפותה ואנוסה מצות עשה של תורה, ונמנית במנין המצוות³.

איזה אונס ואיזה מפתה, שלא לרצונה נקרא אונס⁴, לרצונה נקרא מפתה. ודין חמשים סלעים הללו הם קנס על המעשה הרע שעשה, אבל מלבד זה

¹ רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק א הלכה א

² רמב"ם שם

³ סמ"ג עשין נד החינוך מצוה תקנז. ועי' סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ריה.

⁴ וכתב הרמב"ם שם הלכה ב כל הנבעלת בשדה הרי זו בחזקת אנוסה ודין אותה בדין אנוסה עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר ה"ז בחזקת מפותה מפני שלא זעקה עד שיעידו העדים שהיא אנוסה כגון ששלף לה הרב ואמר לה אם תזעקי אהרוג אותך עכ"ל וכתב הראב"ד שאינו יודע מאי נ"מ בחזקה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

צריך ליתן לה במפותה בושת ופגם, אבל לא צער שאין למפותה צער, אבל לאנוסה שיש לה צער צריך ליתן לה גם צער.⁵ ובושת משלם אפילו אם היתה בעולה.⁶

דין אונס⁷ ומפתה דנין אותו בשלשה דיינין כמו בכל דיני ממונות, שצריכים שלשה, ובלבד שיהיו סמוכין בארץ ישראל. ובימינו שאין סמיכה, אין דנים דיני קנסות.

אולם כדי שלא יהו ישראל פרוצין וכדי שלא יהא חוטא נשכר, נהגו חכמים האחרונים לנדותו עד שיפייס בריצו ובממון את את הנאנסת או המפותה ואת אביה, וכשרואין ב"ד שנותן קרוב לשיעור החיוב די, וכן אם מרעה בדברים ונתרעו לא איכפת לן.

ומעשה שהיה בראובן שקם על בת רעהו בהיותה יחידה בבית לאנסה, בחיבוק ונישוק, ומרוב קלונה ובשתה נפלה למטה ומתה. פסקו החכמים שמנדין ועונשין אותו בשביל הבושת לפי כבודה וכבוד משפחתה.⁸

ב. הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפרדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד

אינו חייב⁹ אלא על הבתולה, לפיכך האונס או מפתה את הגיורת והשבויה והמשוחררת, אם נתגיירה ונפדית ונשתחררה והיא בת שלש שנים או פחות יש לה קנס, שהרי גם אם נבעלה בתוליה חוזרים. ואם היתה בת שלש שנים

זו ממ"נ אם יש עדים יבואו ויעידו איך היה באונס או ברצון ואם אין עדים אין כאן קנס ואם לענין בושת ופגם זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה עכ"ל וכוונת הרמב"ם דמיירי כשיש עדים ועמדו מרחוק וראו המעשה אך לא יכלו לכיין אם היה באונס או ברצון ולכן בעיר חזקה ברצון ובשדה חזקה באונס ולא שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה מפני שזהו אצלינו כדבר ברור והרמב"ם למד זה מקרא דנערה המאורסה דכתיב כשהיה בעיר שניהם נהרגים ובשדה יומת הוא לבדו הרי מפורש כן והראב"ד ס"ל דבע"כ קרא אורחא דמילתא קתני ואין הכוונה דווקא כן שהרי שם בעינן התראה ובע"כ שצריכים העדים לידע בבירור איך היה המעשה אלא וודאי דאין חילוק בין עיר לשדה.

⁵ לבוש אבהע"ז קעז א

⁶ ב"ש אבהע"ז קעז א

⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קעז ב

⁸ בנימין זאב סי' קל"ב

⁹ רמב"ם שם הלכה י

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

יוזם אחד כשנתגיירה או כשנפדית או כשנשתחררה אין לה קנס, הואיל וביאתן ביאה הרי הן כבעולות¹⁰ כמו שיבואר להלן דף לו: בעזחי"ת.

ג. הבא על אחותו ... ועל הנדה יש להם קנס אף על פי שהן בהכרת אין בהן מיתת בית דין

היתה¹¹ בתולה זו אסורה על האונס או המפתה אם היתה מחייבי כריתות כגון אחותו ודודתו והנדה וכיוצא בהן, או שהיתה מחייבי לאוין, כגון ממזרת י"א שאם התרו בו הרי זה לוקה ואינו משלם קנס, שאין אדם לוקה ומשלם, כמו שיתבאר להלן דף לא: בעזחי"ת, וי"א¹² שבין התרו ובין לא התרו חייב קנס ואינו חייב מלקות. ואם לא היתה שם התראה לכו"ע הואיל ואינו חייב מלקות הרי זה משלם קנס.

היתה מחייבי עשה, או שנייה וכיוצא בה שאסורה מדברי סופרים, בין התרו בו בין לא התרו בו חייב בקנס שאין כאן מלקות.

ולהלן דף לו: יבואר בעזחי"ת שאם היתה מחייבי מיתת בית דין כגון בתו ואשת בנו וכיוצא בהן בין התרו בו בין לא התרו בו פטור מן הקנס מפני שהיא עבירה שמתחייב בנפשו מיתת בית דין, ואפילו אם לא התרו בו.

ד. קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מנר

נאמר בפרשת משפטים (שמות כא פסוק ז) וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה וְגו' למדנו מכאן שהבת נמכרת לאמה עבריה על ידי אביה¹³, אולם מכירת הבת מותרת רק כל עוד היא קטנה גמורה, דהיינו עד שתתחיל תקופת בנרותה, וברגיל עד סוף שתים – עשרה שנה, ואז היא נקראת "נערה"

¹⁰ הנה מלשון רבינו משמע דאף שידוע שודאי לא נבעלה מ"מ אין לה קנס וכמו לענין כהן אף לר"ש ומש"כ רש"י ביבמות ד' מ"ב ועיין דף ס' ודף ס"א ושם ד' צ"ז ע"ב זהו רק טעם להתורה משום דזנתה אך לדינא אין ג"מ, ועיין תוס' ע"ז ד' ל"ו ע"ב ותוס' יבמות ד' ע"ט ע"א, אך הירושלמי לא ס"ל כן גבי קנס כמבואר שם בפ' א' דאם בא על שפחה שנשתחררה והיתה משומרת יש לה קנס ועיין בתוס' כתובות ד' ל"ז ע"א גבי שבויה דס"ל ג"כ כן ע"ש. צפנת פענח שם

¹¹ רמב"ם שם הלכה יא – יג

¹² יש"ש כאן ג ד

¹³ רמב"ם הלכות עבדים פרק ד הלכה א

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ומשתביא שתי שערות אחר י"ב שנה ותיעשה נערה אינו יכול למכרה, אף על פי שעדיין יש לו רשות בה ויש לו לקדשה לכל מי שירצה.

ה. קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתיבגר יש לה קנס

המאנס או מפתה בתולת ישראל והיא מבת שלש שנים¹⁴ ויום אחד ואילך שביאתה ביאה ואין בתולותיה חוזרים, עד שלא תיבגר קונסין אותו חמשים סלעים כסף כמו שנתבאר. אבל פחותה מג' שנים או אחר שבגרה אינה בכלל קנס זה, שפחותה מג' שנים אין ביאתה ביאה שבתולותיה חוזרים, ואחר שבגרה אינו נקראת בתולה שבתולותיה נושרין.

אולם כל זה בקנס¹⁵ אבל באנוסה יש לה צער ובושת ופגם גם לאחר שבגרה, ומפותה אין לה כלום שכיון שהיה לרצונה, מדעתה מחלה¹⁶.

בוגרת הטוענת פתית אותי בהבטחה שאנשא לך, ועל מנת כן מחלה ונתפתה, והוא מודה אלא שחוזר בו, י"א¹⁷ שבכל זאת אינו חייב לה בושת ופגם, וי"א¹⁸ שאין מחילתה מחילה וחייב. ויבואר להלן דף מב. בעזה"ת.

דף כט:

ו. בא עליה ומתה פטור

¹⁴ עיין חכמת שלמה אבן העזר סימן קעז סעיף א שכתבנשאלתי כיון דלרוב הפוסקים פיתוי קטנה אונס הוא אם אף בזה הוי אונס דמחויב לישא אותה ולא לשלחה כל ימיו והשבתי שאין כאן מקום ספק דע"כ לא אמרי' פיתוי קטנה אונס הוא רק ליפטרה נפשה מקנס שלה מה שקנסה אותה התורה אם זנתה ברצון בזה אמרי' כיון דאין לה דעת לא נחשב ברצון ולא שייך לקנוס אותה אבל להיפוך לקנוס את הבעל במה שקנסה התורה אותו אם עושה לה באונס בזה לא קנסו אותו רק אם עושה באונס ממש אבל הכא סוף סוף הוא לא עשאו רק ברצונה לא נחשב לו אונס. והכלל כך היא דפיתוי קטנה לא נחשב לא אונס ולא רצון ולכך גבי קנס דידה שקנסה התורה אותה להיות נאסר וכדומה בזה בעי' רצון ממש וכל דהוי בקטנותה לא הוי ברצון ופטורה אבל קנס דידה שקנסה התורה אותו באונס בזה בעי' אונס ממש ופיתוי קטנה לאו אונס היא וכל דלא הוי אונס ממש פטור ואצלה להיפוך כל דלא הוי רצון ממש פטורה ועוד שמקרא מלא דיבר הכתוב ולו תהיה לאשה תחת אשר עינה א"כ מפורש בכתוב דעיקר הקנס דלו תהיה לאשה הוי מכת אשר ענה ובפיתוי קטנה עכ"פ אשר ענה ליכא ודו"ק היטב.

¹⁵ בית מאיר אבהע"ז שם א

¹⁶ וצ"ע קצת אם אף בסמוכה שייך דמחלה כיון דאלו לא מחלה והיתה נשכרת באתנן אפשר היה של אב וע' נמי שם סי' תד"ד דין בשת ופגם היכי דחבלו בה. בית מאיר שם.

¹⁷ מהרי"ק שורש קכ"ט דו"ל שכיון שנבעלה שלא ע"י קדו' גליה דעתה דלא איכפת לה בבושתה ופגמה ולא נתכונה זו אלא להנאת בעילה וכו' והן הן דברי הבי"ש ס"ק א שהעתיק בקיצר.

¹⁸ הא התנה בשעת מעשה ומיאנה לשמוע אליו אם לא שיחפה בושתה כנשואין ואנן ניקום ונימא שנתכונה להנאת בעילה. בית מאיר שם. ועיין בתשו' ח"ס ה"א ס"ס קכ"ה משמע שדעתו לעיקר כהבית מאיר

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

האונס¹⁹ או המפתה שבא עליה ומתה, פטור²⁰ מן הקנס²¹, שנאמר לְאָבִי הַנֶּעֱרָר, ולא לאבי מתה. והוא שתמות קודם שתעמוד בדין, לפי שלאחר העמדה בדין, כבר זכה האב בקנס.

ז. אשה הראויה לקיימה

האונס קטנה או נערה עד שתביא שתי שערות²², נוסף על חובת התשלומין חייבתו התורה לקחת את האנוסה לאשה²³, אם היא או אביה מסכימים שנאמר (שם פסוק כט) וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה, ואינו רשאי להוציאה לעולם אלא לרצונה והיא מצות עשה, ונמנית במנין המצוות²⁴. וזה נוהג אף בזמן הזה.

היתה האנוסה אסורה²⁵ עליו אפילו מחייבי לאוין²⁶, אינו נושאה, שנאמר וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה, אשה הראויה לו, כמו שמבואר להלן במשנה דף לט. ואין אנו אומרים תבוא מצות עשה של חובת לקוחין ותדחה לא תעשה, לפי שהעיקר תלוי בה, אם תרצה, ואם אינה רוצה, אין שם עשה כלל לקחתה²⁷.

¹⁹ רמב"ם שם הלכה טו

²⁰ ואף על גב דאמרינן מילתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא סובר רבינו דלא שבקינן מאי דפשיטא לאביי משום מאי דמספקא ליה לרבא וכן פסקו הר"ף והרא"ש. כס"מ שם

²¹ משמע שיש חיוב בושת ופגם ועיין ח"י הגר"ח הלוי דדעת הרמב"ם היא, דהך דלאבי הנערה ולא לאבי מתה אין זה דין ביטול זכות אב, כי אם דהוי גזירת הכתוב לפטור מקנס, ואה"נ דהיא ברשות אביה, ורק דבמתה הנערה מיפטר הבעל, ועל כן לא שייך למילף בושת ופגם מינה.

²² שו"ע ונו"כ שם גאבל המפתה אינו חייב אלא אם ישאנה אינו משלם קנס. ועיין חינוך סא

²³ ואין זה בגדר קנס ע' רדב"ז ח"א סי' י"ט שאינו נקרא מודה בקנס לענין זה ואף שהודה חייב לישא אותה. שי למורה שם

²⁴ סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ריח סמ"ג עשין נד חינוך מצוה תקנח

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁶ עיין בתשו' הרדב"ז ח"א סי' ס"ח שכ' דאם אחר שאנסה אסר הנאתה עליו לא הועיל כלום בזה ליפטר ממנה ולא חל האיסור כלל להפקיע זכותה ומ"מ כופין אותו לרצות את הבת עד שתאמר שאינה רוצה בו במה שדרך בנות העיר דכוותה להתרצות ואם לא נתרצית לאו תרקבי דינרי יחיב לה עד שתתרצה ואנוס הוא ופטור מן הנדר ונושא אותה ולא יוכל לשלחה כל ימיו ע"ש.

²⁷ ועיין רש"י כתובות מ. ד"ה מי איתיה שלדעתו שכיון שתלוי ברצונה מלמדוין אותה שלא תרצה, כדי שלא יעבור על מצות לא תעשה. אך עיין בר"ן סוף פ"ג שכיון שהעשה הוא קל וניתן להידחות על ידי רצון האשה, אין בכח עשה קל כזה לדחות את הלא תעשה, אפילו כשאמרה שהיא רוצה בו.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וגם אם היתה אנוסה²⁸ זו אסורה עליו מחייבי עשה ואפילו איסור דרבנן²⁹ הרי זה לא ישאנה, וכן אם נמצא בה דבר זמה אחר שכנסה, הרי זה יגרשנה שאינה אשה הראויה לו.

אם האנס נשוי אשה אחרת בימינו שיש חרם שלא לישא אשה על אשתו, מנדין אותו עד שיתן לה נדוניה להשיאה להגון לה³⁰.

הנטען³¹ על הפנויה שאומרים שבא עליה, ורוצה לכונסה י"א שלא יכנס אותה משום לזות שפתים שבזה יתחזק הקול. וי"א אדרבא שמצוה לכונסה כמו שמצינו בתורה בנערה באונס ומפתה וסברא ראשונה עיקר כיון שלא ידענו בבירור שבא עליה. ומ"מ³² אם יש חשש שתצא לתרבות רעה מותר לכונסה ומצוה להכניס את עצמו בזה. אבל אם וודאו בא עליה פשיטא שמצוה לכונסה, אבל אין כופין אותו על כך שהרי גם בנערה במפתה אין כופין אותו. ויתבר בעזהי"ת להלן דף מב.

²⁸ רמב"ם שם הלכה ה

²⁹ עיי' כ"מ מובא בב"ש שם ג שכ' ואפשר דכיון דמדכתיב ושמרתם את משמרת מצאו חכמים מקום לאסור שניות שפיר איכא למימר דשניות אמעימי מולו תהי' לאשה ובלא"ה כיון דכל מילי דרבנן אסמכוהו אלאו דלא תסור שפיר איכא למימר דשניה איכא למעוטי מולו תהי' לאשה, ועיי' במשל"מ שהאריך הרבה בפרט זה אי מילי דרבנן מועיל לענין דאורי'

³⁰ סמ"ק סוף עשין קפ"ב ואיני יודע למה לא הובא זה בפוסקים. פ"ת שם ז

³¹ שו"ע ונו"כ שם הערוך השולחן שם סעיף לא

³² רמ"א שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>